

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВИХ ТА ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Одеський національний економічний університет

Анотація: У тезах досліджено трансформацію пенсійної системи України в умовах розвитку фінансових та інноваційно-інвестиційних процесів. Проаналізовано основні проблеми функціонування солідарної пенсійної системи, зумовлені демографічними змінами та фінансовими дисбалансами. Обґрунтовано необхідність розвитку накопичувального рівня пенсійного забезпечення та розширення ролі недержавних пенсійних фондів у формуванні інвестиційних ресурсів. Визначено значення інноваційних фінансових механізмів і цифрових технологій у підвищенні ефективності управління пенсійними активами.

Ключові слова: пенсійна система; пенсійне страхування; накопичувальна система; недержавні пенсійні фонди; інвестиційні ресурси.

Abstract: The paper examines the transformation of Ukraine's pension system in the context of financial and innovative-investment processes. The main challenges of the functioning of the state pay-as-you-go pension system, caused by demographic changes and financial imbalances, are analyzed. The necessity of developing the funded pension component and expanding the role of non-state pension funds in generating investment resources is substantiated. The importance of innovative financial mechanisms and digital technologies for improving the efficiency of pension asset management is emphasized.

Keywords: pension system; pension insurance; funded pension scheme; non-state pension funds; investment resources.

Сучасні трансформаційні процеси у фінансовій системі України зумовлюють необхідність модернізації механізмів соціального забезпечення населення, зокрема пенсійної системи. Пенсійне забезпечення є одним із ключових елементів соціальної політики держави, що впливає на рівень життя населення, фінансову стабільність та розвиток національної економіки. В умовах економічної нестабільності, демографічних змін та структурних трансформацій фінансового сектору питання реформування пенсійної системи України набуває особливої актуальності.

В Україні функціонує трирівнева модель пенсійного забезпечення, яка включає солідарну систему загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, накопичувальну систему та добровільне недержавне пенсійне забезпечення. Однак фактично повноцінно функціонує лише солідарний рівень, тоді як накопичувальна система досі перебуває на етапі впровадження. Така ситуація обмежує можливості диверсифікації джерел фінансування пенсійних виплат і знижує інвестиційний потенціал пенсійної системи.

Станом на початок 2025 року в Україні налічувалося близько 10,3 млн пенсіонерів, з яких приблизно 2,8 млн осіб продовжують працювати. Середній розмір пенсії становив близько 5789 грн, тоді як середня пенсія працюючих пенсіонерів досягала 6302 грн [1]. У 2026 році середній розмір пенсійних виплат зріс до 6544 грн, проте цей показник все ще залишається недостатнім для забезпечення належного рівня життя громадян [2].

Аналітичні дані свідчать про значну диференціацію пенсійних доходів населення. Зокрема, близько 26 % пенсіонерів отримують пенсію менше 3000 грн, тоді як лише 12 % мають пенсійні виплати понад 10 000 грн. Водночас майже кожен третій пенсіонер

отримує близько 3340 грн на місяць, що свідчить про низький рівень пенсійного забезпечення та значний рівень соціальної нерівності [3].

Ще однією проблемою є невідповідність пенсійних виплат фактичному прожитковому мінімуму. За оцінками експертів, реальний прожитковий мінімум для населення становить близько 8500–9000 грн, що значно перевищує середній розмір пенсії в Україні. Таким чином, середня пенсія є приблизно на 32–35 % нижчою за фактичний прожитковий мінімум, що зумовлює зростання соціальних ризиків та потребу в модернізації системи пенсійного забезпечення [4].

З огляду на зазначені тенденції одним із ключових напрямів трансформації пенсійної системи є розвиток накопичувального рівня пенсійного страхування. Його впровадження передбачає формування індивідуальних пенсійних рахунків громадян, на яких накопичуються кошти страхових внесків, що інвестуються у фінансові активи. Така модель дозволяє забезпечити не лише підвищення майбутніх пенсійних виплат, а й формування значного інвестиційного ресурсу для розвитку економіки.

Світовий досвід свідчить, що накопичувальні пенсійні системи можуть відігравати важливу роль у розвитку фінансових ринків. У багатьох країнах пенсійні фонди виступають потужними інституційними інвесторами, які забезпечують фінансування інфраструктурних проєктів, розвиток фондового ринку та підтримку інноваційних секторів економіки. В Україні впровадження накопичувальної системи також може сприяти розвитку інвестиційних процесів та формуванню довгострокових фінансових ресурсів для економічного зростання.

Важливим напрямом трансформації пенсійної системи є також розвиток недержавного пенсійного забезпечення. Недержавні пенсійні фонди здатні забезпечити диверсифікацію пенсійних накопичень та сприяти формуванню довгострокових інвестиційних ресурсів. Водночас ефективність їх функціонування значною мірою залежить від рівня державного регулювання, прозорості діяльності фінансових інститутів та довіри населення до фінансової системи.

Особливого значення набуває впровадження інноваційних фінансових технологій у сфері пенсійного забезпечення. Цифровізація процесів управління пенсійними активами, використання електронних сервісів та автоматизованих систем обліку внесків дозволяють підвищити прозорість діяльності пенсійних фондів, покращити ефективність управління фінансовими ресурсами та спростити доступ громадян до пенсійних послуг [5,6].

Отже, трансформація пенсійної системи України повинна базуватися на комплексному підході, що передбачає поєднання солідарної, накопичувальної та добровільної складових пенсійного забезпечення. Розвиток інноваційних фінансових механізмів, формування ефективної системи інвестування пенсійних активів та впровадження сучасних цифрових технологій можуть сприяти підвищенню фінансової стійкості пенсійної системи та забезпечити формування значного інвестиційного потенціалу для розвитку національної економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Безоплатна правнича допомога. Пенсійна реформа в дії. URL: <https://legalaid.gov.ua/novyny/pensijna-reforma-v-diyi/> (дата звернення: 07.03.2026).
2. Кабінет Міністрів України. Пенсійна реформа. URL: <https://www.kmu.gov.ua/reformi/rozvitok-lyudskogo-kapitalu/pensijna-reforma> (дата звернення: 07.03.2026).
3. Міністерство соціальної політики України. Пенсійна політика. URL: <https://www.msp.gov.ua/about/klyuchovi-napryamy/pensiyna-polityka> (дата звернення: 07.03.2026).
4. Накопичувальна пенсійна система: особливості впровадження. URL: <https://lis.gov.ua/novosti/events/2431-1383.html> (дата звернення: 07.03.2026).
5. He L., Liang Z., Ren Z., Song Y. Optimal Mix Among PAYGO, EET and Individual Savings. URL: <https://arxiv.org/abs/2302.09218> (дата звернення: 07.03.2026).
6. Khodzreanidze M. The impact of accumulative pension policy on welfare of individuals. URL: <https://arxiv.org/abs/2202.12721> (дата звернення: 07.03.2026).

Кулікова Єлизавета Олександрівна, доктор філософії з фінансів, банківської справи та страхування, старший викладач кафедри фінансового менеджменту та фондового ринку, Одеський національний економічний університет, Одеса, e-mail: kulikovaelizaveta92@gmail.com

Kulikova Yelizaveta O., PhD in Finance, Banking, and Insurance, Senior Lecturer at the Department of Financial Management and Stock Market, Odesa National Economic University, Odesa, e-mail: kulikovaelizaveta92@gmail.com

